

1. Funkcje finansów:

- **Alokacyjna**- dokonywanie za pomocą strumieni pieniężnych rozdzielania zasobów w gospodarce, rozdzielenie czynników i dóbr;
- **Redystrybucyjna**-dokonywanie wtórnego podziału dochodów, które powstały w wyniku podziału pierwotnego PKB pod wpływem mechanizmu rynkowego lub regulacji administracyjnych.
- **Stabilizacyjna**-oddziaływanie na przebieg procesów gospodarczych w kierunku zachowanie trwałego i zrównoważonego wzrostu przy optymalnym wykorzystaniu czynników, by zapewnić społeczeństwu wzrost warunków życia.

2. Podstawowe kategorie finansowe:

- **aktywa**- składniki majątkowe, które w przyszłości przyniosą korzyści
-trwałe- są w przedsiębiorstwie dłużej niż rok, obciążone dużym ryzykiem, np. budynki ,urządzenia i maszyny
-obrotowe- środki pieniężne i krótkoterminowe papiery wartościowe, także zasoby i surowce-zmieniają swą postać.

Zarówno trwałe jak i obrotowe służą do prowadzenia działalności produkcyjnej, a także osiągnięciu korzyści w postaci wzrostu wartości przychodów.

- **pasywa**- kapitały potrzebne do sfinansowania aktywów
-kapitał własny(właściciele)- np. z emisji akcji lub zysk wypracowany przez przedsiębiorstwo; ponosi ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej, przejmuje zysk, stanowi zabezpieczenie dla właściciela
-kapitał obcy(wierzyciele)- obligacje i różnego rodzaju zobowiązania; brak ryzyka, brak uczestnictwa w podziale zysku
- **bilans**- zestawienie aktywów i pasywów
- **Przychód**- kwota uzyskana(wpływ środków pieniężnych) lub należna(należności) w ramach prowadzonej działalności, wykonywanej pracy lub z inwestycji, sprzedaży dóbr i usług.
- **Koszt**- wyrażona w pieniądzu wartość składników majątkowych, usług obcych, nakładów pracy zużytych w danym okresie w celu prowadzenia określonej działalności (koszt = zużycie)
- **Wydatek**- każdy rozchód środków pieniężnych w formie gotówkowej i bezgotówkowej w związku z zapłatą za określone dobra, usługi z regulowaniem różnych zobowiązań.

3. System finansowy:

a) funkcje:

- **Monetarna** – zasilenie niefinansowego sektora gospodarki w kapitał (kreowanie kapitału), a także umożliwienie obiegu środków finansowych m.in. poprzez realizowane płatności i zapewnienie płynności podmiotom gospodarczym (mechanizm płatniczy).
- **Kapitałowo-redystrybucyjna** – redystrybucja środków finansowych od podmiotów dysponujących nadwyżką finansową do podmiotów z niedoborem finansowania. Mamy tu do czynienia z zamianą oszczędności dobrowolnych lub wymuszonych na inwestycje/wydatki. Poza inwestycjami prywatnymi chodzi też o finansowanie dóbr publicznych, społecznych oraz świadczeń społecznych (emerytury, renty itp.).

- **Kontrolna** – kontrola finansowa nad strumieniami pieniężnymi (dotyczy szczególnie wpływu instytucji finansowych i rynków finansowych na podmioty niefinansowe).

b) System finansowy składa się z 2 ogniw:

- **Rynkowy system finansowy:**

- ❖ **Instrument finansowy**(nośnik siły nabywczej) – realny lub wirtualny dokument reprezentujący umowę o określonej wartości. Instrumenty finansowe podzielimy na (sens ekonomiczny): własnościowe i dłużne.
- ❖ **Rynki finansowe** (zapewniają przepływ). Rynek – miejsce, w którym spotykają się popyt (kupujący) z podażą (sprzedający) ustalając cenę dobra lub usługi. Rynek finansowy to specyficzny rodzaj rynku, na którym przedmiotem obrotu są instrumenty finansowe.
- ❖ **Instytucje finansowe** – prywatne lub publiczne podmioty specjalizujące się w pośrednictwie pomiędzy pożyczkobiorcami a pożyczkodawcami. Rozróżnić można dwa podstawowe typy instytucji: banki depozytowe (koszty wypłacanych odsetek od depozytów pokrywają z przychodów z udzielonych pożyczek) oraz niedepozytowe instytucje tj. towarzystwa ubezpieczeniowe, fundusze (pozyskują kapitał ze sprzedaży polis lub emisji jednostek/certyfikatów wypłacając ich właścicielom zyski z poczynionych inwestycji).
- ❖ **Zasady, procedury, akty normatywne (porządkują funkcjonowanie poszczególnych ogniw systemu finansowego)**. Akty normatywne oraz procedury ustalające zasady funkcjonowania systemów finansowych. Regulacje można podzielić na: bezwzględnie obowiązujące i fakultatywne. Niektóre rynki podlegają silniejszym regulacjom, inne kreowane są przez samych uczestników na mocy indywidualnych zapisów umownych.

- **Publiczny system finansowy**- system tworzenia i przepływu strumieni pieniężnych , które umożliwiają państwu dostarczanie dóbr i usług i świadczeń społecznych.:

- ❖ **Instytucje budżetowe** (zasady tworzenia i realizowania budżetów publicznych)- pewne unormowane zasady postępowania , sporządzania , przyjmowania i wdrażania oraz kontrolowania budżetów publicznych(tj. zestawienie dochodów i wydatków różnych podmiotów; pokazuje strumienie pieniężne z funduszy publicznych).
- ❖ **Instrumenty fiskalne**- prawno- ekonomiczne mechanizmy umożliwiające gromadzenie i rozdysponowywanie funduszy publicznych. Dzielą się na :**wydatkowe** (instrumenty sterowania wydatkami budżetowymi , np. górne limity wydatków , wyznaczone poszczególnym jednostkom przez organy państwowe ; np.dotacja, subwencja oraz poręczenia , gwarancje państwowe); oraz **dochodowe** (mechanizmy wymuszania funduszy publicznych; przymusowe, jednostronnie ustalane przez organ władz państwowych , np. podatki ,cła, opłaty publiczne , składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne).
- ❖ **Publiczne instrumenty finansowe**- Pozwalają zaciągać zobowiązania w przypadku braku środków na pokrycie realizowanych wydatków (m.in.. pożyczki, kredyty, zobowiązania wobec dostawców itp.). Takie instrumenty pozwalają pokryć deficyt budżetowy, a w ujęciu narastającym kreują dług publiczny. Sąobarczone nikłym ryzykiem niewywiązania się przez ewidentą

za swych zobowiązań: rynki tych instrumentów mają znaczące rozmiary i duży stopień płynności , np. obligacje , bony emitowane przez finanse publiczne .

- ❖ **Instytucje fiskalne**- instytucje odpowiedzialne za opracowanie budżetu (np. Ministerstwo Finansów, samorządy), gromadzenie dochodów (np. urzędy skarbowe), wydatkowanie środków (np.. ministerstwa), a także kontrolę finansową.

4. Pieniądz- jest prawnie określonym i powszechnie akceptowanym środkiem płatniczym. Pieniądz oznacza wszystko, co jest powszechnie akceptowane jako zapłata za dobra i usługi oraz spłata długu.

Funkcje :

- **Pieniądz jest środkiem wymiany** - za pomocą pieniądza, można dokonywać wymiany towarów i usług przez czasowe i przestrzenne oraz ilościowe i jakościowe rozdzielanie aktu wymiany na dwie niezależne części.
- **Pieniądz jest jednostką rozrachunkową** - służy w gospodarce jako miara wartości. Za pomocą pieniądza wyrażana jest wartość towarów i usług, która jest ich ceną; dzięki temu możliwe jest sumowanie wartości dóbr.
- **Pieniądz jest środkiem tezauryzacji** (przechowywania wartości) - jest środkiem, który magazynuje siłę nabywczą. Funkcja tezauryzacji służy do zachowania siły nabywczej od chwili otrzymania dochodu do chwili jego wydania.

5. Bank Centralny:

a) Funkcje:

- **Bank emisyjny** - bank centralny ma prawo emitowania znaków pieniężnych;
- **Bank banków** - bank centralny staje się bankiem dla banków komercyjnych, które mają w nim swoje rachunki i odprowadzają na nie rezerwy obowiązkowe, jak również mogą zaciągać w banku centralnym kredyty.
- **Bank państwa** - z pełnieniem funkcji banku państwa wiąże się wykonywanie istotnych usług bankowych na rzecz rządu, który prowadzi określoną politykę gospodarczą. NBP prowadzi obsługę bankową budżetu państwa, prowadzi rachunki bankowe rządu i centralnych instytucji państwowych, państwowych funduszy celowych i państwowych jednostek budżetowych oraz realizuje ich zlecenia płatnicze. Jako władza monetarna kraju jest odpowiedzialny za stabilizację pieniądza.

b) Niezależność BC:

- **Instytucjonalna i personalna**- związana ze strukturą organizacyjną władz BC, kadencyjność, usuwanie organów władz, powoływanie , odwoływanie
- **Funkcjonalna**- możliwość podejmowania decyzji o polityce pieniężnej
- **Finansowa**-stabilizacja zasad tworzenia i podziału funduszu banku. NBP prowadzi własną Gospodarkę finansową na podstawie planu finansowego.

6. Organy NBP (powoływane przez Sejm, Senat, Prezydenta; kadencja dłuższa niż kadencja rządu):

- **Prezes NBP**- powoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta, na kadencję 6-letnią;
- jest przewodniczącym Rady Polityki Pieniężnej i Zarządu NBP,
- odpowiedzialny za organizację i funkcjonowanie NBP, reprezentuje NBP na zewnątrz;
- **Rada Polityki Pieniężnej**- *Skład*: Prezes NBP i 9 członków wybieranych przez Prezydenta, Sejm i Senat; *Zadania*: corocznie ustala założenia polityki pieniężnej oraz podstawowe zasady jej realizacji, ustala wysokość stóp procentowych NBP, stopy rezerwy obowiązkowej, zasady operacji otwartego rynku, zatwierdza plan finansowy NBP i sprawozdanie; należy zawiesić uczestnictwo w partii, związkach zawodowych;
- **Zarząd NBP**-*Skład*: przewodniczący (Prezes NBP) i 6-8 członków powoływanych przez Prezydenta na wniosek Prezesa NBP; *Zadania*: kieruje bieżącą działalnością NBP, realizuje uchwały Rady i podejmuje uchwały w sprawach niezastrzeżonych w ustawie do wyłącznej kompetencji innych organów NBP.

7. Polityka pieniężna:

- **CEL**: stabilizowanie ogólnego poziomu cen.
- Bank centralny odpowiada za rzeczywistą wartość pieniądza.
- Bank centralny prowadzi politykę pieniężną, czyli działalność, której zasadniczym celem jest zapewnienie stabilności cen.
- Ustawa o NBP:
podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP.

8. Strategie polityki pieniężnej BC:

a)

- **Strategia kontroli podaży pieniądza** - polega na wykorzystaniu zależności między pieniądzem a inflacją. Bank centralny stara się utrzymać takie tempo wzrostu pieniądza, by inflacja pozostawała na pożądanym poziomie. U źródeł tej strategii leży przekonanie, że inflacja jest zjawiskiem monetarnym, tzn. że poziom cen zależy od ilości pieniądza w obiegu.
- **Strategia kontroli kursu walutowego** - polega na dążeniu do utrzymania stałego kursu nominalnego waluty krajowej, względem jakiejś wybranej waluty zagranicznej lub koszyka walut, wychodzi się bowiem z założenia, że stabilizując zewnętrzną cenę pieniądza (kurs nominalny) można ustabilizować jego wewnętrzną siłę nabywczą.
- **Strategia bezpośredniego celu inflacyjnego** - polega na odrzuceniu wszelkich celów pośrednich i skoncentrowaniu się na inflacji. Banki centralne, działające w ramach tej strategii, analizują szerokie spektrum czynników mogących oddziaływać na inflację i na bazie ich zmian podejmują decyzje co do stóp procentowych.
- **Strategia mieszana (eklektyczna)** – łączą w sobie elementy wcześniej przedstawionych strategii.

b) Strategia obecnie realizowana przez NBP:

Od 1999 r. w realizacji polityki pieniężnej wykorzystuje się **strategię bezpośredniego celu inflacyjnego** – bank centralny jest przede wszystkim odpowiedzialny za utrzymanie niskiej inflacji. Zgodnie z opracowaną przez RPP Strategią Polityki Pieniężnej po 2003 roku: celem NBP jest ustabilizowanie inflacji na poziomie 2,5% z dopuszczalnym przedziałem wahań +/- 1 punkt procentowy.

NBP nie ma bezpośredniego wpływu na inflację i stara się oddziaływać na nią pośrednio wpływając na wysokość stóp % na rynku międzybankowym poprzez wykorzystanie operacji otwartego rynku, depozytowo kredytowych i rezerwy obowiązkowej.

9. Inflacja- ogólny wzrost poziomu cen.

Negatywne skutki inflacji, zwłaszcza przy inflacji nieprzewidzianej ponoszą:

- ludzie oszczędzający - kiedy trzymają pieniądze w kieszeni lub na rachunku oszczędnościowym płatnym na żądanie,
- banki, które udzielają pożyczek na długie okresy i w momencie wypłaty udzielonych pożyczek pieniądze przy inflacji mają dał banków mniejszą siłę nabywczą,
- ludzie pracujący, którzy w związku z inflacją otrzymują podwyżkę płac popadają w wyższy podatek ,czyli w wyższą kategorię stawek podatkowych,
- emeryci, gdyż indeksacja emerytur, tak jak wzrost płac pracowników nie nadąża za wzrostem cen.
- Inne skutki: niechęć przedsiębiorców do podejmowania inwestycji, gdyż nie można przewidzieć realnych zysków,
- spadek innowacji i produktywności w przedsiębiorstwach gdyż u przedsiębiorców zmniejsza się zainteresowanie kredytami, na które nakładane są wysokie odsetki,
- dewaluacja waluty krajowej - więcej złotych należy zapłacić za jednego dolara,
- zakłócenie w systemie finansowym na skutek dużych zmian cen papierów wartościowych,
- osłabienie wiarygodności państwa u wierzycieli.
- Realny spadek wartości zobowiązań i wierzytelności, które nie podlegają waloryzacji; w szczególności skutkiem inflacji jest względne zmniejszenie się dochodów osób, których nominalne dochody są stałe – te niekorzystne konsekwencje inflacji można w pewnym stopniu zmniejszyć dokonując odpowiednio często waloryzacji zobowiązań.
- Tzw. koszty zdartych (lub *zdzieranych*) żelówek – są związane z tym, że w warunkach wysokiej inflacji ludzie dążą do utrzymywania mniejszych zasobów gotówki, co związane jest z pewnymi kosztami, jak np. koszty dojazdu do bankomatu – wraz z rozpowszechnianiem się obrotu bezgotówkowego znaczenie tych kosztów będzie maleć. Tzw. koszty zmienianych jadłospisów – są to koszty związane z tym, że w warunkach wysokiej inflacji firmy częściej muszą zmieniać ceny, co wiąże się z dodatkowymi kosztami – przykładowo restauracje muszą częściej zmieniać jadłospisy.

Inne skutki inflacji

- Ponieważ siła nabywczą pieniądza maleje, konsumenci chcą się go pozbyć, zakupując dobra, których wartość nie maleje. Tym samym napędzają te sektory gospodarki, które produkują dobra trwałe (szeroko pojęte maszyny, biżuterię, złoto itp.).
- Ponieważ rosną ceny dóbr, konsumenci chętniej kupują ich tańsze zamienniki. Na przykład, gdy drożeje szynka z 10 zł/kg do 12 zł/kg, a kiełbasa z 5 zł/kg do 6 zł/kg (oba produkty po 20%), to osoby, których już nie stać na zakup szynki, kupią kiełbasę. Tym samym producenci kiełbas zwiększą dochody, a producenci szynki – zmniejszą.

- Powyższy skutek wywołuje wzrost (niekoniecznie równomierny) cen innych towarów. Jeżeli wzrasta cena benzyny (także np. przez nakładanie podatków, w tym akcyzy), rosną koszty transportu i ceny wszystkich towarów, które są transportowane. Tym samym wzrost ceny benzyny może spowodować wzrost cen chleba.

Inflacja nie jest zjawiskiem korzystnym dla gospodarki. Mogą z niej skorzystać tylko jednostki, które wcześniej ją przewidzą.

10. Instrumenty polityki pieniężnej.

NBP wpływa na stopy na rynku międzybankowym wykorzystując instrumenty polityki pieniężnej, którymi są:

- **operacje otwartego rynku**- są to transakcje dokonywane z inicjatywy banku centralnego z bankami komercyjnymi polegające na tym, że banki komercyjne kupują papiery wartościowe od banku centralnego lub sprzedają bankowi centralnemu posiadane przez siebie papiery wartościowe. A zatem mogą mieć dwojaki charakter:
  - a) zwiększający płynność sektora bankowego- bank centralny kupuje papiery wartościowe banków komercyjnych
  - b) zmniejszający płynność sektora bankowego- bank centralny sprzedaje papiery wartościowe banków komercyjnych.

Rodzaje operacji otwartego rynku:

a) warunkowe

- operacje repo- BC kupuje papiery wartościowe od banku komercyjnego i zobowiązuje go do odkupienia ich w określonej cenie i terminie
  - operacje reverse repo- BC sprzedaje papiery bankom i zobowiązuje kupującego do odsprzedaży w określonym terminie i cenie
- } charakter
} krótkoterminowy

b) bezwarunkowe:

- długoterminowe
- brak transakcji odwracalnej
- BC kupuje lub sprzedaje papiery wart. bez odkupienia, itd.
- długookresowe zwiększenie płynności sektora bankowego

Ze względu na cel podejmowania przez bank centralny działań ingerujących w stan płynności sektora bankowego, wyróżnia się trzy typy operacji otwartego rynku:

- a) podstawowe
- b) dostrajające
- c) strukturalne

CEL:

Poprzez odpowiednie dobranie ilości przeprowadzanych operacji otwartego rynku NBP dąży do tego, by stopa procentowa, po jakiej banki komercyjne pożyczają sobie pieniądze, była bliska wartości stopy referencyjnej.

- **Operacje depozytowo- kredytowe**-banki komercyjne mają możliwość wypożyczania oraz lokowania środków w banku centralnym. Odbywa się to z inicjatywy banków komercyjnych, ale w ramach limitów i na warunkach ustalonych przez bank centralny, który w operacjach refinansowania występuje, jako kredytodawca ostatecznej instancji.

CEL: Dzięki stworzonym możliwościom refinansowania się, następuje zminimalizowanie ryzyka utraty przez system bankowy płynności oraz zapewnienie bankom komercyjnym możliwości wywiązania się z obowiązku utrzymywania rezerw obowiązkowych na wymaganym poziomie.

- Są one zawierane z bankiem centralnym z inicjatywy banków komercyjnych, ale na warunkach ściśle określonych przez bank centralny
- Z reguły mają termin jednodniowy
- Kredyt pozwala na uniknięcie utraty płynności przez system bankowy - bank komercyjny zawsze (pod warunkiem posiadania odpowiedniego zabezpieczenia) może zgłosić się do banku centralnego po jednodniowy kredyt
- W przypadku nadmiaru wolnych rezerw bank komercyjny może złożyć depozyt jednodniowy w banku centralnym

Transakcje kredytowo-depozytowe - banki komercyjne mają możliwość wypożyczania oraz lokowania środków w banku centralnym. Odbywa się to z inicjatywy banków komercyjnych, ale w ramach limitów i na warunkach ustalonych przez bank centralny.

Kredyt lombardowy - podstawowa forma refinansowania się banków komercyjnych w banku centralnym; jest formą krótkookresowej pożyczki udzielanej bankom komercyjnym pod zastaw papierów wartościowych, oprocentowanej według stopy lombardowej.

Operacje depozytowe - lokaty na rachunku terminowym w banku centralnym, zwane depozytami na koniec dnia; są to lokaty na termin overnight, oprocentowane według stopy depozytowej.

Kredyt redyskontowy – kredyt zaciągany przez banki komercyjne w banku centralnym poprzez sprzedaż mu (oddanie do redyskonta) weksli wykupionych od klientów

Kredyt dyskontowy – jego istotą jest przyjmowanie od banków przez NBP do dyskonta weksli własnych wystawianych przez przedsiębiorstwa w związku z otrzymanym z banku kredytem.

- **rezerwa obowiązkowa**- część środków pieniężnych zdeponowanych na rachunkach bankowych, jaką banki komercyjne muszą przekazać na swój rachunek w banku centralnym lub utrzymywać w swojej kasie w formie zapasów gotówki. Odsetek ten jest wyznaczony poprzez stopę rezerwy obowiązkowej
  - bank centralny może ustalać różne stawki rezerw obowiązkowych
  - rezerwy odprowadzane na rachunek w banku centralnym mogą być oprocentowane lub nie
    - ❖ rezerwa to określony procent środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach banków komercyjnych, jakie muszą one zdeponować na rachunkach w NBP
    - ❖ wyznacza zdolność banków do kreowania kredytów

System rezerw obowiązkowych oraz stopy operacji otwartego rynku i operacji depozytowo-kredytowych uzupełniają się w ramach obecnie stosowanego przez NBP zestawu instrumentów służącego utrzymaniu stóp procentowych na pożądanym poziomie. Stopy lombardowa i depozytowa ustalają przedział zmienności dla stóp procentowych na rynku międzybankowym, zaś system rezerw obowiązkowych z zasadą uśredniania przyczynia się do ograniczenia ich wahań. Dodatkowo, prowadzone przez NBP operacje otwartego rynku powodują, że wartości stóp na rynku są zbliżone do poziomu stopy referencyjnej.

CEL: Rezerwy zostały wprowadzone w celu zabezpieczenia właścicieli oszczędności przed ryzykiem niewypłacalności banków.

11. Stopy procentowe NBP:

- **referencyjna**- określa minimalną rentowność 28-dniowych bonów pieniężnych NBP
- **lombardowa**- określa maksymalny koszt pozyskania pieniądza w banku centralnym (określa górny poziom wahań stóp rynkowych o najkrótszych terminach zapadalności zwłaszcza O/N)
- **depozytowa** – określa minimalny poziom oprocentowania dla depozytów, które przyjmuje NBP od banków
- **redyskonta weksli**- określa cenę, po jakiej bank centralny udziela kredytów bankom komercyjnym (kupuje weksle od banków komercyjnych)
- **dyskonta weksli**- określa oprocentowanie kredytu wekslowego oferowanego przez NBP
- **rezerwy obowiązkowej**- miernik kwoty rezerw obowiązkowych, jaką banki komercyjne są zobowiązane wpłacić do banku centralnego w celu zabezpieczenia ich wypłacalności (banków komercyjnych).

12. Stopy procentowe na rynku międzybankowym:

- **WIBOR**- oprocentowanie, po jakim banki gotowe są udzielić pożyczek innym bankom
  - **WIBID**- stopa procentowa, po której banki gotowe są przyjąć środki w depozyt od innych banków
  - **POLONIA**- średnia ważona stawka, po jakiej zostały przeprowadzone operacje na rynku międzybankowym o terminie overnight (pożyczka jednodniowa udzielona w dniu dzisiejszym).; lepiej odzwierciedla cenę pieniądza na rynku, na podstawie rzeczywistych stóp po jakich zawarto transakcje;
- } charakter orientacyjny

13. Stawki WIBOR:

Fixing – średnia arytmetyczna a kwotowa wybranych banków. Wyliczony fixing stanowi odpowiednio roczną stopę procentową depozytów na rynku lokat międzybankowych (WIBID) i pożyczek (WIBOR). Stawki ustala się na wszystkie okresy, na jakie zawierane są transakcje na rynku lokat międzybankowych. Stawki WIBOR i WIBID są podstawowymi stopami procentowymi wykorzystywanymi przez banki do ustalania oprocentowania kredytów i pożyczek udzielanych w złotych (np. stopa złotowego kredytu konsumpcyjnego wynosi WIBOR 3M + 4 punkty procentowe z tytułu marży banku)

ON (*over night*) - wysokość rocznej stopy procentowej, jaką banki zapłacą za środki przyjęte na jeden dzień.

TN (*tommorow next*) - wysokość rocznej stopy procentowej, jaką banki zapłacą za środki pożyczone od jutra na jeden dzień.

SW (*spot week*) - środki pożyczone na jeden tydzień od momentu dostawy, która następuje po dwóch dniach roboczych.

WIBOR O/N	<i>overnight</i>	Pożyczka 1-dniowa udzielona w dniu dzisiejszym
WIBOR T/N	<i>tomorrow-next</i>	Pożyczka 1-dniowa udzielona w pierwszym dniu roboczym po dniu dzisiejszym
WIBOR 1W	<i>one-week</i>	Pożyczka 1-tygodniowa udzielona w drugim dniu roboczym po dniu dzisiejszym
WIBOR 2W	<i>two-weeks</i>	Pożyczka 2-tygodniowa udzielona w drugim dniu roboczym po dniu dzisiejszym
WIBOR 1M	<i>one-month</i>	Pożyczka 1-miesięczna udzielona w drugim dniu roboczym po dniu dzisiejszym
WIBOR 3M	<i>three-months</i>	Pożyczka 3, 6 i 9-miesięczna udzielona w drugim dniu roboczym po dniu dzisiejszym
WIBOR 6M	<i>six-months</i>	
WIBOR 9M	<i>nine-months</i>	
WIBOR 1Y	<i>one-year</i>	Pożyczka roczna udzielona w drugim dniu roboczym po dniu dzisiejszym

14. Mechanizm transmisji monetarnej:

Istnieje wiele kanałów, którymi impuls monetarny zadany przez RPP polegający na zmianie wysokości stóp procentowych, dociera ostatecznie do inflacji. Poszczególne kanały nie są od siebie niezależne, lecz się nawzajem zająbiają, tworząc system skomplikowanych zależności nazywany zwykle Mechanizmem Transmisji Monetarnej (MTM).

Prześciśnięcie się impulsu monetarnego przez Mechanizm Transmisji Monetarnej wymaga czasu potrzebnego do uruchomienia wszystkich zależności. Czas ten nazywany jest opóźnieniem transmisji monetarnej.

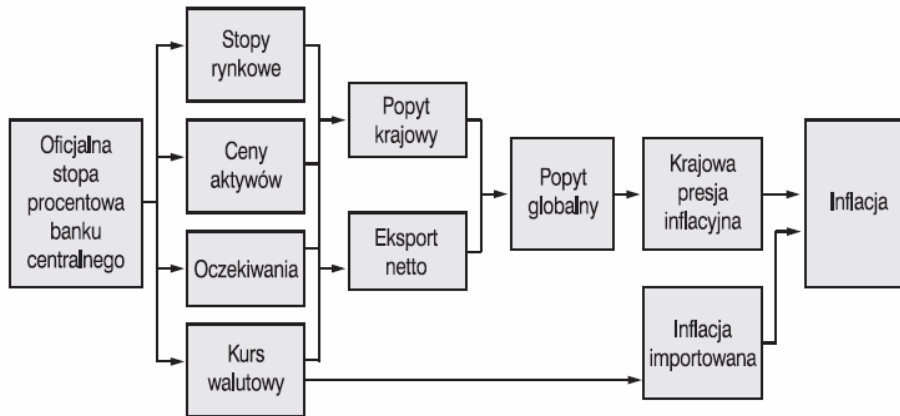
- Droga, którą musi przebyć inicjowany przez bank centralny impuls, w postaci zmiany poziomu stóp procentowych, zanim wpłynie na zmianę poziomu inflacji, nazywana jest mechanizmem transmisji monetarnej. W systemie tym wyróżnia się różne kanały, którymi impuls stóp procentowych oddziałuje na poziom cen.
- MTM – kanały (drogi, sposoby), którymi impulsy BC oddziałują na gospodarkę (na poziom cen)

– Impulsy pieniężne (monetarne, PP) – zmiany cen instrumentów finansowych, stóp procentowych i kursów walutowych oraz podaży instrumentów finansowych wywołane przez BC

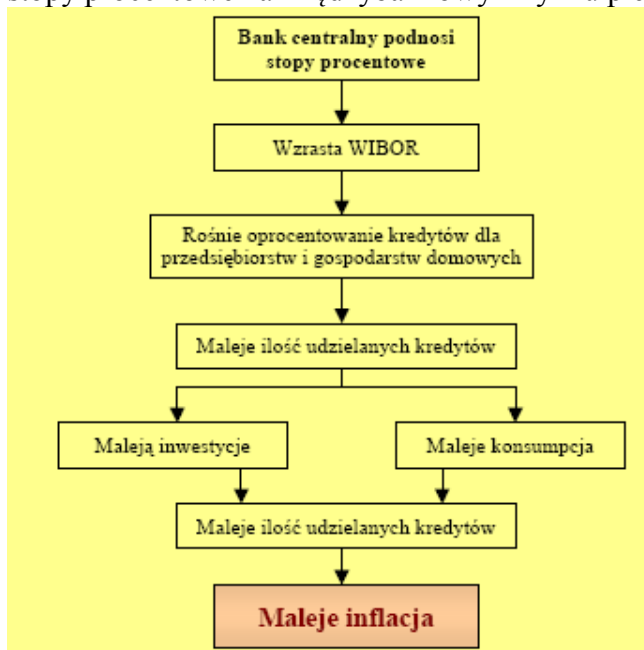
• Uwaga: impulsy pieniężne mogą być wywołane przez każdy podmiot gospodarujący (np. poprzez zmiany struktury swojego portfela).

KANAŁY TRANSMISJI MONETRANEJ:

- Mechanizm transmisji monetarnej w przypadku strategii bezpośredniego celu inflacyjnego:

- **Kanał stopy procentowej** – BC wpływa bezpośrednio tylko na krótkoterminowe stopy procentowe na międzybankowym rynku pieniężnym!

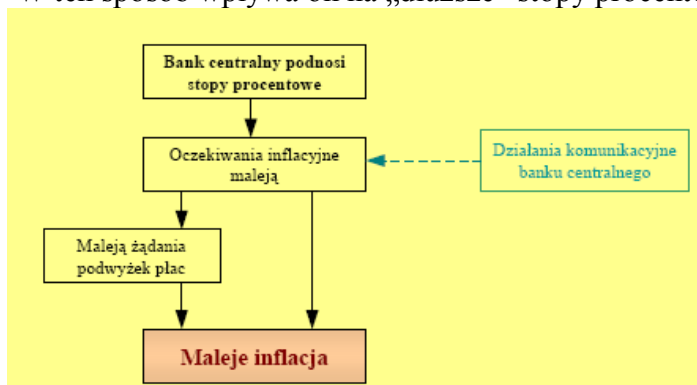

- **Kanał cen aktywów (papierów wartościowych)**

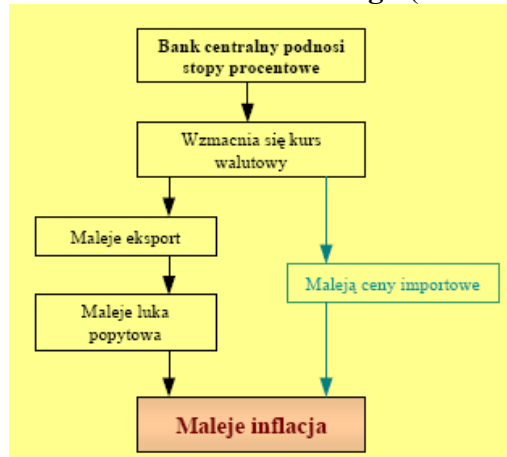
- **Kanał oczekiwań inflacyjnych**

– Równie ważne jak samo kształtowanie krótkoterminowych nominalnych stóp procentowych jest kształtowanie oczekiwań inflacyjnych przez BC!

W ten sposób wpływa on na „dłuższe” stopy procentowe

- Kanał kursu walutowego (kursowy).

15. Polityka pieniężna w strefie euro:

a) cele polityki pieniężnej w Strefie euro:

Głównym celem działania Eurosystemu jest utrzymanie stabilności cen. Dodatkowo Traktat z Maastricht mówi, że bez uszczerbku dla stabilności cen, Eurosystem ma wspierać politykę gospodarczą Unii Europejskiej, w szczególności utrzymanie niskiego bezrobocia, zrównoważony wzrost gospodarczy oraz wysoki poziom konkurencyjności.

Strategia ta ma spełniać dwa ważne zadania. Po pierwsze (aspekt wewnętrzny) jasno określa ona, jak ma przebiegać sam proces formułowania polityki, zapewniając w ten sposób Radzie Prezesów informacje i analizy potrzebne do podejmowania decyzji. Po drugie (aspekt zewnętrzny) stanowi medium, za pośrednictwem którego wyjaśnia się opinii publicznej decyzje w sprawie polityki pieniężnej. Strategia zwiększa zatem skuteczność polityki pieniężnej i świadczy o zaangażowaniu banku centralnego w utrzymanie stabilności cen, a tym samym podnosi wiarygodność EBC na rynkach finansowych.

Głównym zadaniem EBC jako ośrodka Eurosystemu jest prowadzenie polityki pieniężnej w strefie euro ukierunkowanej na utrzymanie stabilności cen. Polityka ta kształtuje krótkoterminowe stopy procentowe i tą drogą wpływa na gospodarkę, a tym samym na poziom cen.

Europejski Bank Centralny – centralna instytucja zarówno ESBC, jak i Eurosystemu, odpowiedzialna za wspólną politykę pieniężną strefy euro.

Organy decyzyjne EBC:

- Rada Prezesów

- Zarząd

- Rada Ogólna (organ tymczasowy)

Główny cel EBC – stabilność cen – jest zdefiniowany liczbowo; aktualnie jest określony jako inflacja "**poniżej, ale w pobliżu 2% w średnim okresie**"

Nastawiona na stabilność strategia polityki pieniężnej dla Eurosystemu” :

- **liczbowo określony cel inflacyjny** (poniżej, ale blisko 2%)

– **filar ekonomiczny** – *wszechstronne analizy czynników wpływających na inflację*; ocena czynników kształtujących poziom cen w krótkim i średnim okresie, ze szczególnym uwzględnieniem kondycji finansowej i aktywności w sferze realnej gospodarki. Przyjęcie perspektywy krótko- i średniookresowej wiąże się z faktem, że kształtowanie się cen w takim horyzoncie zależy w znacznej mierze od relacji podaży i popytu na rynkach towarów, usług i czynników produkcji.

– **filar monetarny** – obejmuje dłuższy okres i bada długoterminowy związek między podażą pieniądza i cenami. Średnio- i długookresowe wskaźniki wynikające z analizy monetarnej zestawia się ze wskaźnikami krótko- i średniookresowymi płynącymi z analizy ekonomicznej w celu ich weryfikacji.; *analizy agregatów monetarnych i ich związków z inflacją. Dłuższy okres, również weryfikacja wyników filara ekonomicznego*

b) Instrumenty polityki pieniężnej Eurosystemu:

Eurosystem ma do dyspozycji zestaw instrumentów polityki pieniężnej, przy pomocy których może realizować jej podstawowy cel, czyli utrzymanie stabilności cen.

● **Operacje otwartego rynku**

Stanowią najważniejszy instrument polityki pieniężnej, przy pomocy którego można:

- kontrolować stopy procentowe,
- regulować poziom płynności na rynku pieniężnym,
- sygnalizować nastawienie polityki pieniężnej.

Operacje otwartego rynku dzielą się na cztery kategorie:

- podstawowe operacje refinansujące, czyli regularne transakcje odwracalne zasilające w płynność przeprowadzane co tydzień, z jednodniowym terminem zapadalności;
- dłuższe operacje refinansujące, czyli transakcje odwracalne zasilające w płynność przeprowadzane co miesiąc, z trzymiesięcznym terminem zapadalności;
- operacje dostrajające, przeprowadzane doraźnie w celu regulowania poziomu płynności na rynku oraz stóp procentowych, głównie dla złagodzenia wpływu, jaki na stopy procentowe wywierają niespodziewane wahania płynności;
- operacje strukturalne, przeprowadzane w drodze emisji certyfikatów dłużnych, transakcji odwracalnych i transakcji bezwarunkowych.

● **Operacje kredytowo-depozytowe**

Eurosystem oferuje także operacje kredytowo-depozytowe w celu zasilenia w płynność lub wchłonięcia z rynku nadmiaru płynności na koniec dnia oraz wyznaczenia dolnego i górnego limitu jednodniowych stóp procentowych (overnight) rynku pieniężnego.

Operacje kredytowo-depozytowe obejmują:

- kredyt banku centralnego na koniec dnia, pozwalający kontrahentom (instytucjom finansowym, np. bankom) uzyskać płynność overnight, z zabezpieczeniem w postaci aktywów kwalifikowanych;

- depozyt w banku centralnym na koniec dnia z terminem overnight, dostępny dla kontrahentów Eurosystemu w krajowych bankach centralnych.
- **Rezerwy obowiązkowe**

Eurosystem nakłada na instytucje kredytowe obowiązek utrzymywania minimalnych rezerw na rachunkach w krajowych bankach centralnych. Ich celem jest stabilizacja stóp procentowych rynku pieniężnego i stworzenie (lub zwiększenie) strukturalnego niedoboru płynności.

16. Kryteria konwergencji:

Państwa członkowskie Unii Gospodarczej i Walutowej z derogacją zobowiązane są do przyjęcia euro w przyszłości po spełnieniu kryteriów konwergencji nominalnej i prawnej.

Kryteria konwergencji nominalnej:

a) kryterium fiskalne:

- deficyt budżetowy mierzony w roku poprzedzającym ocenę w cenach rynkowych nieprzekraczający 3% PKB danego kraju,
- dług publiczny w roku poprzedzającym ocenę nieprzekraczający 60% PKB danego kraju.

b) kryterium stabilności cen (inflacyjne):

- Zgodnie z unijną definicją, dany kraj spełnia kryterium stabilności cen, gdy jego średnioroczna inflacja (liczona jako 12-miesięczna średnia ruchoma, mierzona indeksem **HICP** - ang. *Harmonised Index of Consumer Prices*) nie przekracza tzw. **wartości referencyjnej**.
- Wartość ta wyznaczana jest na podstawie średniej arytmetycznej z inflacji w trzech krajach UE najlepszych pod względem stabilności cen (ang. *the three bestperforming Member States in terms of price stability*), powiększonej o 1,5 pkt. Proc

c) kryterium kursu walutowego- państwa członkowskie zobowiązane są do uczestnictwa w europejskim mechanizmie kursowym przez minimum dwa lata, bez poważnych napięć. Ocena pomyślności pozostawania w mechanizmie wydawana jest przez Europejski Bank Centralny. W okresie przebywania w ERM II zakazana jest samowolna dewaluacja waluty krajowej względem euro. Obecnie maksymalne dopuszczalne pasmo wahań kursowych wynosi +/- 15% odchylenia względem wyznaczonego kursu centralnego^l.

d) kryterium stóp procentowych- Przy ocenie jego wypełnienia brane są te same trzy państwa, co przy kryterium inflacyjnym. Kryterium głosi, że w ciągu roku przed badaniem średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa nie może przekraczać stopy procentowej wspomnianych państw o więcej niż 2 pkt. procentowe. Przy ocenie brane są pod uwagę obligacje skarbowe.

17. Publiczny system finansowy wraz z rynkowym systemem finansowym wchodzi w skład systemu finansowego. Obejmuje:

- Instytucje budżetowe,
- Instrumenty fiskalne,
- Publiczne instrumenty finansowe.
- Instytucje fiskalne.

a) jego istota: tworzenie zasobów środków pieniężnych (funduszy publicznych) oraz ich przepływ tak, aby umożliwić władzom publicznym realizację zadań publicznych.

b) zadania:

- **zadania** związane z pełnieniem **funkcji publicznych sensu stricto**- administracja centralna, bezpieczeństwo publiczne, obrona narodowa, wymiar sprawiedliwości, reprezentowanie państwa na zewnątrz, utrzymywanie urządzeń infrastruktury, ochrona sanitarna, ochrona zasobów naturalnych; niewykonanie tych zadań może zagrażać egzystencji społeczeństwa i państwa; wymaga alokacji zasobów;
- **zadania** związane z pełnieniem **funkcji społecznych**-edukacja ,kultura, zatrudnienie , bezpieczeństwo socjalne, tj. opieka zdrowotna, zabezpieczenie emerytalno- rentowe, pomoc społeczna, np. za pomocą dotacji, renty, emerytury, zasiłki, stypendia ,zapomogi i dopłaty; wymaga głównie redystrybucji zasobów;
- **zadania** związane z pełnieniem **funkcji gospodarczych**; opiera się na działaniach stabilizacyjnych związanych z redystrybucją dochodów i alokacją zasobów; zwalczanie monopolu, nieuczciwej konkurencji, stwarzanie warunków do wzrostu gospodarczego (poprzez obniżanie stóp procentowych itp.)

18. Jednostki sektora finansów publicznych wykorzystują środki publiczne do wykonywania zadań publicznych.

a) zasady dyscypliny finansowej odnoszą się do:

- gromadzenia środków publicznych – przymusowo, bezzwrotnie
- wydatkowania środków publicznych – terminowo, oszczędnie
- rachunkowości i sprawozdawczości – w sposób ujednolicony
- kontroli gospodarowania środkami publicznymi – kontrola społeczna i finansowa
- nieprzekraczaniu planu budżetowego

b) Wydatkowanie środków publicznych:

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, wydatki publiczne powinny być dokonywane:

- w sposób celowy i oszczędny z zachowaniem z zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów;
- w sposób umożliwiający terminową realizację zadań
- w wysokościach i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

19. Budżet państwa:

a) Budżet państwa jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów:

- organów władzy publicznej, w tym organów administracji rządowej, organów kontroli i ochrony prawa
- sądów i trybunałów.

b) Istota budżetu państwa:

- aspekt ekonomiczny - budżet państwa jako fundusz pieniężny, gromadzący i rozdzielający środki publiczne na rozwój ekonomiczny państwa oraz wszelkie potrzeby ogólnospołeczne
- aspekt prawny – budżet państwa jako akt prawny

- aspekt polityczny – budżet jako narzędzie realizacji określonej polityki społeczno-gospodarczej rządu.

c) dochody:

- podatki, opłaty,
- cła
- wpłaty z zysku NBP
- mandaty, grzywny
- spadki, zapisy na rzecz Skarbu Państwa
- dywidendy
- dochody pobierane przez podstawowe jednostki budżetowe

d) wydatki:

- administracja
- sądy
- subwencje dla partii politycznych
- realizacja Wspólnej Polityki Rolnej
- dotacje dla jedn. Budżetowych.

e)

Deficyt budżetu państwa oraz inne pożyczkowe potrzeby budżetu państwa mogą być pokryte **przychodami** pochodzącymi z:

- sprzedaży skarbowych papierów wartościowych na rynku krajowym i zagranicznym
- kredytów zaciąganych w bankach krajowych i zagranicznych
- pożyczek
- prywatyzacji majątku Skarbu Państwa
- nadwyżki budżetu państwa z lat ubiegłych

f) rozchody:

- spłaty otrzymanych pożyczek i kredytów
- wykup papierów wartościowych
- udzielone pożyczki

20. Zasady budżetowe:

- **zasada jedności materialnej**- postuluje, aby wszystkie dochody wpływały do jednego budżetu i z niego finansowane były wszystkie wydatki. Wyklucza to możliwość związania określonego wydatku z konkretnym źródłem dochodu, jak to było np. w przypadku podatku drogowego.

- **zasada jedności formalnej**-- zgodnie z którą w jednym czasie w jednym państwie może istnieć tylko jeden budżet, gdyż tylko w takiej sytuacji możliwe jest sprawowanie realnego nadzoru władz ustawodawczych nad władzami wykonawczymi

- **zasada jednorodności (roczności)**- - zasada, przyjmująca coroczność, periodyczność budżetu

- **zasada szczególności**- dochody i wydatki klasyfikowane są wg grup rodzajowych

- **zasada jawności**-postuluje jawność procesu przygotowywania, uchwalania, realizacji i kontroli budżetu.

-**zasada przejrzystości**-- budżet powinien być przedstawiony Parlamentowi i społeczeństwu w możliwie przejrzystym układzie, spopularyzowany w środkach masowego przekazu, ułatwiając przez to ocenę jego wykonania.

- **zasada zupełności**-(ustrojowo-konstytucyjna) - określa udział państwa w gospodarce (teoretycznie rozwiązanie tego problemu nie istnieje).

-**Zasada powszechności** wszystkie podmioty gospodarki publicznej powinny być powiązane z budżetem albo metodą finansowania brutto (bezpośrednio) albo netto (pośrednio).

21.Samorząd terytorialny w Polsce

W Polsce samorząd terytorialny (gminny) przywrócono w 1990 roku, a 1 stycznia 1999 roku wprowadzono trzy szczeble samorządu:

- _ województwo
- _ powiat
- _ gmina

Obecnie Polska dzieli się na:

- _ 16 województw
- _ 379 powiatów
- _ 2 478 gmin

- Jednostki samorządu terytorialnego mają osobowość prawną; przysługuje im prawo własności i inne prawa majątkowe. Przyznanie im osobowości prawnej oznacza, że są one odrębnymi podmiotami publicznoprawnymi, których samodzielność podlega ochronie sądowej
- Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej wykonując przypadające mu zadania publiczne we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność. Jednostki samorządu terytorialnego w Polsce wykonują zadania publiczne niezastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych.
- Jednostkom samorządu terytorialnego zapewnia się udział w dochodach publicznych odpowiednio do wykonywanych zadań
- Zmiany w zakresie zadań i kompetencji JST następują wraz z odpowiednimi zmianami w podziale dochodów publicznych
- Samorząd terytorialny ma uprawnienia w zakresie stanowienia prawa miejscowego
- Działalność samorządu terytorialnego podlega nadzorowi z punktu widzenia legalności; organami nadzoru nad działalnością jst w zakresie spraw finansowych są regionalne izby obrachunkowe.

22. Przesłanki decentralizacji publicznego systemu finansowego:

Samorząd terytorialny może lepiej niż państwo wypełniać niektóre zadania publiczne ze względu na lepszą znajomość warunków lokalnych oraz bezpośrednio zainteresowanie efektami działań w skali lokalnej. Na szczeblu lokalnym możliwe jest pełniejsze rozpoznanie potrzeb, lepsza alokacja środków, jak również kontrola ze strony społeczności lokalnej..

23. Zadania jednostek samorządu terytorialnego (JST):

Zgodnie z Ustawą o finansach publicznych jednostki samorządu terytorialnego realizują zadania określone w ustawach, a w szczególności:

- zadania **własne** jednostek samorządu terytorialnego
- zadania z zakresu administracji rządowej i inne zadania **zlecone** jednostkom samorządu terytorialnego ustawami
- **zadania przejęte do realizacji w drodze umowy** lub porozumienia
- zadania **realizowane wspólnie z innymi JST**
- zadania **związane z udzielaniem pomocy rzeczowej lub finansowej innym JST**

Kategorie zadań publicznych realizowanych przez JST:

- **zadania własne** - służące zaspakajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej (dotyczą przede wszystkim gospodarki komunalnej oraz usług socjalnych w zakresie oświaty, ochrony zdrowia i opieki społecznej; zw. też z zamieszkiwaniem na danym terenie, zaopatrywanie w wodę, oświetlenie, drogi); umocowane ustawą, obligatoryjne
- **zadania zlecone** - wynikające z uzasadnionych potrzeb państwa, mają charakter doraźnej akcji, np. w dziedzinie społecznej, albo też są zadaniami inwestycyjnymi; mogą być: obligatoryjne (wybory) lub fakultatywne.

Zakres zadań JST:

- edukacja publiczna, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, polityka prorodzinna; ochrona środowiska i przyrody, kultura oraz ochrona zabytków, gospodarka wodna, transport zbiorowy i drogi publiczne, bezpieczeństwo obywateli.

Każda z jednostek samorządu terytorialnego wypełnia zadania w innym zakresie lub też realizuje inną ich część.

Zadania samorządu wojewódzkiego:

- kierowanie rozwojem regionu oraz wykonywanie usług o charakterze i zasięgu regionalnym.
- określenie strategii rozwoju województwa i prowadzenie polityki rozwoju regionu.

Zadania powiatów:

- wykonywanie funkcji publicznych w zakresie, który wykracza poza możliwości gminy.
- Kształtują warunki życia społeczności lokalnych w sposób uzupełniający i „wyrównawczy” wobec gmin.
- wykonuje większość publicznych zadań społecznych

Zadania gmin:

- wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.
- Wykonują większość zadań z zakresu szeroko rozumianej gospodarki komunalnej, np. dostarczanie wody, energii elektrycznej i gazu oraz wywóz, składowanie i utylizacja odpadów.

24. Źródła finansowania zadań realizowanych przez JST:

- dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe JST oraz wpłaty od zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych JST
- dochody z majątku JST
- spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST
- dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach
- 5,0% dochodów uzyskiwanych na rzecz budżetu państwa w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych ustawami
- odsetki od pożyczek udzielanych przez JST, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej
- odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST
- odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej
- dotacje z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego
- inne dochody należne JST na podstawie odrębnych przepisów

25. Polityka fiskalna.

a) polityka fiskalna- ogół czynności związanych z gromadzeniem i wydatkowaniem środków publicznych niezbędnych do realizacji funkcji państwa. Polityka fiskalna państwa oznacza dobór źródeł i metod gromadzenia dochodów publicznych, jak też kierunków i sposobów realizacji wydatków publicznych dla osiągnięcia celów społecznych i gospodarczych, ustalonych przez właściwe organy publiczne.

b) funkcje polityki fiskalnej:

- **alokacyjna-** wytwarzanie dóbr publicznych , kierowanie czynnościami produkcyjnymi do wytwarzania dóbr publicznych; podział dóbr między sektorami;
- **redystrybucyjna-** dokonywanie wtórnego podziału dochodów , poprzez :
  - bezpośrednią redystrybucję dochodów pieniężnych (podatki i transfery socjalne)
  - bezpłatne -(lub płatne częściowo) zaspakajanie określonych potrzeb w ramach usług społecznych (oświata, służba zdrowia)
  - oddziaływanie na warunki, w jakich kształtuje się pierwotna dystrybucja dochodów (np. szkolenia zawodowe);
- **stabilizacyjna-** wykorzystywanie instrumentów fiskalnych do oddziaływania na procesy gospodarcze w skali makroekonomicznej, zapewnienie stabilnego wzrostu gospodarczego.

c) instrumenty polityki fiskalnej:

- dochody publiczne:
  - ❖ podatki (np. podatek dochodowy od osób fizycznych, podatek dochodowy od

osób fizycznych, podatek od towarów i usług) są przymusowe, bezzwrotne i powszechne, forma pieniężna, jednostronnie ustalane; Cel: fiskalny, finansowy, gospodarczy, społeczny, zgromadzenie określonych dochodów;

- ❖ cła- cel: gospodarczy i społeczny (wspieranie pewnych dziedzin społeczno-gospodarczych), polityczny; opłata, pobierana w związku z wydaniem zgody władzy państwowej na przekroczenie granicy celnej przez towar;
  - ❖ pozostałe daniny publiczne (opłaty, składki) -> za konkretne świadczenia na rzecz państwa lub innego organu publiczno –prawnego; opłaty za czynności urzędowe organów publicznych, zbliżone do podatków; opłaty za usługi, świadczone przez instytucje publiczne (odpowiadają wartości świadczenia wzajemnego), np. opłaty za transport; opłaty za korzystanie z dóbr, które w interesie publicznym są pod ochroną.
- Wydatki publiczne:
    - ❖ Dotacje-nieodpłatna i bezzwrotna pomoc finansowa udzielana najczęściej przez państwo podmiotom dla poparcia ich działalności. Ma ona charakter uznaniowy. Jednostka ubiegająca się o nią, musi spełnić warunki wstępne, określone przez podmiot dysponujący środkami finansowymi. Decyzję o sposobie wykorzystania dotacji podejmuje organ, który ją przyznał.
    - ❖ Subwencje-nieodpłatna i bezzwrotna pomoc finansowa udzielana najczęściej przez państwo podmiotom (np. jednostkom samorządu terytorialnego, prywatnym przedsiębiorstwom, organizacjom społecznym i osobom fizycznym) dla poparcia ich działalności. Ma charakter roszczenia prawnego. Jeśli została zapisana w budżecie z przeznaczeniem dla określonej jednostki, musi zostać przekazana. Decyzję, co do jej rozdysponowania, podejmuje organ, który ją otrzymał.
  - Deficyt budżetowy- różnica między dochodami a wydatkami; wydatki przewyższają dochody.

25. Rynki finansowe.

a) Rynek finansowy- rynek, na którym przedmiotem obrotu są instrumenty finansowe. Za pomocą transakcji zawieranych na rynkach finansowych dokonuje się przepływ pieniądza od podmiotów posiadających nadwyżki środków do podmiotów chcących je zagospodarować.

- Działają tu prawa popytu i podaży , tak jak na innych rynkach
- Większe ryzyko przedmiot obrotu- instrumenty finansowe
- Przepływ od podmiotów ,które mają nadwyżki do deficytowych.

b) instrumenty finansowe- zobowiązania finansowe jednych podmiotów gospodarujących w stosunku do innych (inaczej roszczenia majątkowe kapitałodawcy w stosunku do kapitałobiorcy); kontrakt zawierany między dwoma stronami, który to kontrakt określa zależność finansową, w jakiej obie strony pozostają (dłużnik- wierzyciel)

Rodzaje instrumentów finansowych:

- **dłużne (wierzycielskie)-** jedna strona pożycza drugiej stronie pieniądze, która to zobowiązuje się je zwrócić z odsetkami; na określony czas ; *obligacje, bony, depozyty, kredyty;*

- **udziałowe (własnościowe)**- jedna strona kontraktu sprzedaje prawo do udziału w majątku; sprzedaje prawo własności; *akcje*
- **poходne** – kontrakt, w którym dwie strony określają transakcje , które mogą lub muszą być zawarte w przyszłości; wartość danego instrumentu zależy od wartości innych aktywów , na które one zostają wystawione (aktywa bazowe- papiery wartościowe , kursy walut, wskaźniki ekonomiczne) stwarzają prawo do kupna/ sprzedaży instrumentu bazowego w przyszłości po określonej cenie albo do odpowiedniego rozliczenia pieniężnego (kontrakty terminowe, opcje).
  - ❖ Co dają instrumenty pochodne?

Trzy inne możliwości: zabezpieczenie się na wypadek niekorzystnych cen aktywów bazowych ; możliwość spekulacji- zawieranie transakcji o przewidywane kierunki zmian cen aktywów bazowych ; zawieranie transakcji arbitrażowych – polegająca równoczesnym kupnie i sprzedaży aktywów na różnych rynkach o różnych cenach .
  - ❖ Transakcja terminowa- kontrakty formal i future.
    - formal (zwykła)- transakcja terminowa pomiędzy dwoma stronami; pierwsza strona zobowiązuje się do dostarczenia danych aktywów w danym czasie po określonej cenie ; druga strona- nabycie aktywów na określonych w kontrakcie warunkach; czas , itp., określone przez strony.
    - future – tak jak w formal ,ale są zestandaryzowane , np. pod względem ilości aktywów i ich jakości ,czasu , miejsca; jednoznacznie określone cechy wg. Rozporządzeń giełdy; są to transakcje nierzeczywiste, bo często nie dochodzi do kupna aktywów bazowych -> zawierane są transakcje przeciwstawne ; na początku określone są odpowiednie założenia pieniężne.
  - ❖ Opcja- jedna strona się zobowiązuje , ale druga nie; kontrakt pomiędzy dwoma stronami, z których jedna strona (wystawca opcji) zobowiązuje się za daną opłatą do kupna / sprzedaży aktywów po cenach ustalonych w kontrakcie, terminie wygaśnięcia opcji lub przed upłynięciem terminu ; jedna strona się zobowiązuje a druga nie.

Charakterystyka inst. finansowych:

- Dochód- chęć uzyskania zwrotu środków i wynagrodzenia (np. za ryzyko);
- Ryzyko- możliwość poniesienia straty; możliwość uzyskania innego wyniku niż oczekiwany (możliwość zysku lub straty).

c) Rodzaje ryzyka:

- **Ryzyko stopy procentowej**- gdy następują zmiany stóp na rynku ; a inwestycja charakteryzuje się stałym dochodem;
- **Ryzyko kursu walutowego**- gdy inwestycja dokonywana jest w walucie zagranicznej;
- **Ryzyko inflacji**- gdy rośnie stopa inflacji;
- **Ryzyko płynności**- gdy występują kłopoty ze sprzedażą instrumentów finansowych w krótkim czasie po cenie oczekiwanej przez inwestora;

- **Ryzyko niedotrzymania warunków (kredytowe)**- gdy jedna ze stron nie dokonuje płatności na rzecz drugiej strony; wolne od ryzyka inst. , gdy płacić ma Skarb Państwa (papiery wartościowe)
- **Ryzyko cen akcji na rynku kapitałowym**- gdy przedmiotem inwestycji są akcje lub in. których wartość zależy od akcji;
- **Ryzyko polityczne**- gdy jest możliwość wprowadzenia ustaw wpływających na dochód;
- **Ryzyko biznesu**- gdy zakupimy instrumenty finansowe , dla których dochód zależy od wyników osiągniętych przez właściciela inwestycji.

d) przepływy finansowe w gospodarce:

Sposoby przepływu:

- Bezpośredni kontakt między dawcą biorcą;
- Wykorzystanie rynków finansowych- ułatwia kontakt podmiotów; zmniejsza koszty transferów;
- Pośredni- rozbicie transakcji na 2 etapy i zaangażowanie pośrednika; I- dawca pożycza pośrednikowi; II- pośrednik pożycza innemu podmiotowi.

e) funkcje rynków finansowych:

- zapewnia sprawny przepływ funduszy w gospodarce i w efekcie:
  - dzięki temu te fundusze trafiają do podmiotów; produktywnie możliwości inwestycyjne;
  - do podmiotów wykorzystujących kapitał w celach produkcyjnych ;
  - umożliwia zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów w gospodarce, podwyższenie produkcji i wydajności, co wpływa na przyspieszenie rozwoju gospodarczego
  - umożliwia elastyczne kształtowanie czasowej struktury konsumpcji i inwestycji; elastyczne kształtowanie zakupów;
- tworzenie mechanizmu wyceny aktywów finansowych będących przedmiotem wymiany na tym rynku;
  - na bieżąco ustalana cena kapitału ; cena związana z ryzykiem ;
  - środki trafiają do podmiotów, które je najefektywniej wykorzystują;
- stwarza możliwości różnicowania pakietów posiadanych aktywów, a tym samym dywersyfikacji ryzyka inwestycyjnego;
  - dzięki rynkowi inwestujemy w różne instrumenty , możemy wyeliminować część ryzyka;
- zwiększa płynność inwestycji:
  - daje inwestorom możliwość szybkiego wycofania z inwestycji, bez utraty korzyści;

f) Uczestnicy rynków finansowych:

- wystawcy instrumentów finansowych (kapitałobiorcy)- oni pożyczają środki pieniężne;
  - gospodarstwa domowe (np. kredyt hipoteczny)
  - przedsiębiorstwa (np. emisja akcji lub obligacji)

- władze publiczne (np. emisja obligacji skarbowych lub komunalnych).

- Nabywcy (kapitałodawcy) :

-gospodarstwa domowe (np. zakup akcji, obligacji, lokata bankowa)

-przedsiębiorstwa (np. zakup bonów skarbowych)

- władze publiczne (np. lokowanie rezerw dewizowych).

- Pośrednicy finansowi -instytucje finansowe- przedsiębiorstwa, których głównym przedmiotem działalności jest utrzymywanie instrumentów finansowych oraz dokonywanie transakcji nimi; najważniejszą ich funkcją jest ułatwianie przepływu wolnych środków pieniężnych od podmiotów posiadających nadwyżki finansowe do podmiotów deficytowych, np.:

-banki

-zakłady ubezpieczeń

- fundusze inwestycyjne i emerytalne

❖ Dlaczego są tacy ważni?

Ponieważ występują:

- **koszty transakcyjne**- czas i pieniądze potrzebne by przeprowadzić transakcję ; pośrednik może obniżyć te koszty;

- **koszty informacji** -występuje asymetria informacji(jedna strona nie ma wystarczającej wiedzy o drugiej stronie by podjąć właściwe decyzje) , wskutek której powstaje problem selekcji negatywnej (przed zawarciem transakcji) i ryzyka nadużycia (ryzyko ,że pożyczający zaangażuje je w coś, co druga strona uzna za niepożądane).

- **Instytucje regulujące i nadzorujące rynek** – rynki finansowe podlegają regulacji i kontroli ze strony organów państwowych, aby zapobiec powstawaniu negatywnych następstw pewnych niedoskonałości rynku (asymetria informacji, efekty zewnętrzne- działania jednego podmiotu wpływająca inne; monopol).

Organy te spełniają trzy zasadnicze funkcje:

- tworzą normy prawne regulujące zasady działania rynków finansowych

- wydają zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie usług finansowych

- kontrolują przestrzeganie przez podmioty działające na rynku finansowym obowiązujących norm prawnych.

Ogólnie, celem działalności regulacyjnej i nadzorczej nad rynkiem finansowym jest zapewnienie stabilności systemu finansowego, czyli zdolności tego systemu do zachowania płynności finansowej oraz zdolności poszczególnych instytucji finansowych do pokrywania z funduszy własnych strat, jakie mogą powstać w wyniku ich działalności.

Instytucje: Organy władzy (Komisja Nadzoru Finansowego).

- **Instytucje organizujące obrót instrumentami finansowymi** – nie nabywają one instrumentów finansowych na własny rachunek, ale stwarzają odpowiednie warunki do zawierania transakcji, pośredniczą w ich zawieraniu, zarządzają cudzymi pakietami instrumentów finansowych lub świadczą usługi doradcze w zakresie transakcji zawieranych na rynkach finansowych; tworzą techniczne warunki transakcji; np.

_ giełda papierów wartościowych

_ depozyt papierów wartościowych

_ domy maklerskie

_ firmy zarządzające aktywami.

26. Rynek pieniężny.

a) charakterystyka :

- rynek najbardziej płynnych instrumentów finansowych, o okresie trwania do 1 roku, o relatywnie niskim ryzyku; instrumenty fin. można szybko zamienić na pieniądze;
- wykorzystywany głównie do utrzymania płynności i efektywnego lokowania krótkookresowych nadwyżek finansowych; zarządza płynnością;
- jest miejscem prowadzenia polityki pieniężnej przez bank centralny przy pomocy narzędzi wpływających na płynność banków, a przez to na poziom rynkowych stóp procentowych
- wśród uczestników największą rolę odgrywają banki.

b) segmenty:

- **rynek depozytów i kredytów:**
  - ❖ rynek lokat międzybankowych
    - najważniejszy segment
    - banki pożyczają sobie płynne rezerwy
    - nieregulowany
    - umożliwia transmisję impulsów realizowanych przez NBP
    - zarządzanie płynnością
    - transakcje zawierane bezpośrednio między bankami
    - cena pieniądza ustalana indywidualnie dla każdej transakcji
    - mało przejrzysty
    - kwotowanie stopy bid (stopa po jakiej bank chce przyjąć lokaty) i offer (stopa po jakiej bank chce pożyczyć drugiemu)
    - potrzeba istnienia stawek referencyjnych WIBOR i WIBID
    - stopy procentowe zależą od popytu i podaży, ale są ograniczone stopą kredytu lombardowego i stopą depozytową
    - oprocentowanie proste;
  - ❖ rynek detaliczny banków depozytowo-kredytowych
- rynek krótkoterminowych papierów wartościowych (bony, obligacje)
  - ❖ papiery publiczne (bony skarbowe, bony pieniężne); emitowane przez rząd;
  - ❖ Rynek bonów skarbowych:
    - krótkoterminowe papiery wartościowe na okaziciela
    - każdy kto okaże ten dokument to właściciel
    - od 1 do 52 tyg. można wykupić
    - są by zaspokoić finansowanie krótkoterminowych potrzeb pożyczkowych budżetu państwa
    - bezpieczne, płynne
    - zdematerializowana forma (jako zapisy elektroniczne)
    - sprzedaż na rynku pierwotnym na przetargach (organizuje NBP); na początku miesiąca Minister Finansów ogłasza list emisyjny bonów oferowanych na przetargach w danym miesiącu; na przetargach bony są sprzedawane tylko wybranej grupie banków pełniących funkcję Dealerów Skarbowych Papierów Wartościowych oraz Bankowi Gospodarstwa Krajowego;

- papiery dyskontowe – sprzedawane po cenie niższej od wartości nominalnej (czyli 10000zł), po której następuje wykup; zyska nabywcy to dyskonto (czyli różnica między wartością nominalną, a tą po której go nabyto
- rentowność bonu – stopa zwrotu jaką uzyskuje nabywca bonu
- rok bazowy dla bonów to 360 dni
- na rynku bony są kwotowane przez dealerów poprzez rentowność, podaje się stawki : bid (rentowność przy jakiej bank kupi) i offer(r. przy jakiej bank sprzeda)

❖ papiery prywatne (papiery komercyjne, bankowe certyfikaty depozytowe).

27. Rynek kapitałowy.

- Część rynku finansowego
- miejsce zawierania i wykonywania transakcji , których przedmiotem są instrumenty finansowe
- średnio i długo terminowe
- finansowanie działalności rozwojowej]
- wiele segmentów
- dużo uczestników
- BC nie wpływa bezpośrednio na ten rynek
- Wysoki stopień formalizacji wysoki stopień ryzyka.

a) Znaczenie:

- transformacja kapitału- przetwarzanie niewykorzystanych środków oszczędności w produkcyjny i nieprodukcyjny kapitał trwały
- mobilizacja kapitału- zwiększa się liczba uczestników finansowania inwestycji; koncentracja kapitału; łatwiejszy dostęp do kapitału;
- optymalna alokacja kapitału- kapitał trafia do najbardziej opłacalnych zastosowań
- ocena kapitału- ocena strategii rozwoju firmy na podstawie alokacji; wycena kapitału.

b) Zorganizowany obrót instrumentami finansowymi rynku kapitałowego w Polsce może się odbywać na:

- rynku regulowanym :

- ❖ rynek giełdowy (GPW w Warszawie)
- ❖ pozagiełdowy (Band Spot S.A.)
- ❖ zasady i standardy jego funkcjonowania wyznaczane są przez precyzyjne przepisy prawne
- ❖ podlega ścisłemu nadzorowi
- ❖ działa on w sposób stały, zapewniając wszystkim inwestorom powszechny i równy dostęp do informacji, na podstawie których podejmowane są decyzje o kupnie lub sprzedaży instrumentów finansowych
- ❖ istotną zasadą obowiązującą na tym rynku jest zapewnienie wszystkim inwestorom jednakowych warunków przy zawieraniu transakcji;
- ❖ dematerializacja- zdematerializowane instrumenty finansowe; zapis na rachunkach;
- ❖ obrót instrumentami wymaga pośrednictwa firmy inwestycyjnej;

- ❖ duża liczba zleceń pomaga kształtować kurs
- ❖ koncentracja popytu i podaży na instrumentach finansowych, będących przedmiotem obrotu, w celu kształtowania ich kursu

- w alternatywnym systemie obrotu:

system obrotu stanowiący swego rodzaju konkurencję lub jak sama nazwa wskazuje alternatywę dla rynku regulowanego. Obrót alternatywny mogą organizować spółki prowadzące rynek regulowany lub firmy inwestycyjne.

Cechy, które odróżniają alternatywny system obrotu od rynku regulowanego:

- mniejsza płynność instrumentów finansowych
- nie wszystkie instrumenty mogą być przedmiotem zawieranych transakcji a jedynie papiery wartościowe i instrumenty rynku pieniężnego
- mogą obowiązywać niższe standardy, wymagania formalne i koszty niż na rynku regulowanym
- organizowany jest z myślą przede wszystkim o oferujących swoje papiery wartościowe małych i średnich przedsiębiorstwach oraz mniej zamożnych inwestorach.

28. Rynek kapitałowy – instrumenty:

a) Obligacja – papier wartościowy emitowany w serii, w którym emitent stwierdza, że jest dłużnikiem właściciela obligacji (obligatariusza) i zobowiązuje się wobec niego do spełnienia określonego świadczenia. Świadczenia z obligacji mogą mieć charakter:

- _ pieniężny
- _ niepieniężny

Papiery wartościowe emitowane w serii to papiery wartościowe reprezentujące prawa majątkowe podzielone na określoną liczbę równych jednostek.

Kto może emitować obligacje?

1. Zgodnie z ustawą o obligacjach:

- podmioty prowadzące działalność gospodarczą posiadające osobowość prawną, a także spółki komandytowo-akcyjne
- gminy, powiaty, województwa, a także związki tych jednostek oraz miasto stołeczne Warszawa
- inne podmioty posiadające osobowość prawną, upoważnione do emisji obligacji na podstawie innych ustaw
- instytucje finansowe, których członkiem jest Rzeczpospolita Polska lub Narodowy Bank Polski, lub przynajmniej jedno z państw należących do OECD, lub bank centralny takiego państwa, lub instytucje, z którymi Rzeczpospolita Polska zawarła umowy regulujące działalność takich instytucji na terenie Rzeczypospolitej Polskiej i zawierające stosowne postanowienia dotyczące emisji obligacji

2. Emitentami obligacji mogą być również:

- Skarb Państwa (ustawa o Finansach publicznych oraz rozporządzenia MF)
- Narodowy Bank Polski (ustawa o NBP).

Ze względu na rodzaj emitenta obligacje można podzielić na:

- _ obligacje Skarbu Państwa
- _ obligacje NBP
- _ obligacje komunalne

_ obligacje przedsiębiorstw,

Charakterystyka:

- obligacje mogą być imienne lub na okaziciela; mogą mieć formę dokumentu lub teŜ mogą występować w formie zdematerializowanej jako zapisy ewidencyjne

- emisja obligacji moŜe nastąpić albo przez publiczne proponowanie nabycia (stosownie do ustawy o ofercie publicznej), albo przez proponowanie nabycia w inny sposób

- za zobowiązania wynikające z obligacji emitent odpowiada całym swoim majątkiem (wyjątek obligacje przychodowe)

- obligacje są instrumentami o stałym dochodzie – ze względu na sposób osiągnięcia dochodu obligacje można podzielić na:

a) zerokuponowe

b) kuponowe

- o stałym oprocentowaniu

- o zmiennym oprocentowaniu, w tym indeksowane.

Istnieje moŜliwość emitowania obligacji dających szczególne uprawnienia ich posiadaczom, mianowicie:

- **obligacje zamienne** – uprawniają obligatariusza do objęcia w przyszłości, w zamian za te obligacje, akcji emitowanych przez spółkę

- **obligacje z prawem pierwszeństwa** – dają ich posiadaczowi prawo do objęcia akcji nowej emisji spółki z pierwszeństwem przed jej dotychczasowymi akcjonariuszami

- **obligacje przychodowe** – ich istota polega na moŜliwości ograniczenia odpowiedzialności emitenta za zobowiązania wynikające z tych obligacji do kwoty przychodów lub wartości majątku przedsięwzięcia sfinansowanego środkami z ich emisji albo do kwoty przychodów z innych przedsięwzięć określonych przez emitenta.

b) Akcja – papier wartościowy oznaczający prawo jej posiadacza do współwłasności majątku emitenta, czyli spółki akcyjnej.

Podział akcji:

- akcje imienne i na okaziciela
- akcje zwykłe i uprzywilejowane

Sposoby uprzywilejowania:

- uprzywilejowanie co do głosu
- uprzywilejowanie co do dywidendy
- uprzywilejowanie przy podziale majątku w razie likwidacji spółki.

29. Prawa akcjonariuszy.

